

(กสม. แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 5/2567)

กสม. แฉราชทัณฑ์และเรือนจำกลางบางขวางยกเลิกข้อบังคับห้ามผู้ต้องขังติดต่อกับผู้ที่ไม่ใช่ญาติทางสายเลือด
- แฉผลการตรวจสอบกรณีบริการทันตกรรมในระบบประกันสังคมไม่เป็นมาตรฐานเดียวกับบัตรทอง
ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหาทางออก

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวัสส์นธ์ ภัยหลีกถิ์ และนางสาวสุภัทรา นาคะผิว กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แฉลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ครั้งที่ 5/2567 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. แฉนอกรมราชทัณฑ์ และเรือนจำกลางบางขวางยกเลิกข้อบังคับให้ผู้ต้องขังติดต่อกับทาง
จดหมายได้เฉพาะญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น

นายวัสส์นธ์ ภัยหลีกถิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ต้องขังเด็ดขาดของเรือนจำกลางบางขวาง เมื่อเดือนเมษายน 2566 ระบุว่า ปัจจุบันผู้ร้องถูกควบคุมตัวอยู่แดน 2 เรือนจำกลางบางขวาง เมื่อปี 2564 ทางเรือนจำออกข้อบังคับให้ผู้ต้องขังติดต่อบุคคลภายนอกได้เฉพาะผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถติดต่อบุคคลอื่นได้ เนื่องจากบิดาและมารดาของผู้ร้องเสียชีวิตแล้ว นอกจากนี้ ผู้ร้องยังไม่สามารถส่งจดหมายติดต่อกับเพื่อนหรือบุคคลที่ผู้ร้องรู้จักได้ เนื่องจากเรือนจำมีข้อบังคับเพื่อป้องกันผู้ต้องขังส่งข้อความที่อาจผิดกฎหมายไปยังบุคคลภายนอก ผู้ร้องเห็นว่า เรือนจำสามารถตรวจสอบข้อความในจดหมายได้อยู่แล้ว ประกอบกับเรือนจำอื่น ๆ อนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ จึงขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังที่พึงได้รับตามที่กฎหมายบัญญัติ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 36 บัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน การตรวจ การกักหรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 17 ที่รับรองว่า บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัวหรือการติดต่อสื่อสาร โดยผลการหรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 60 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องขังที่จะได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอกได้โดยบุคคลที่จะได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำเพื่อเยี่ยมผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่ประกาศไว้ นอกจากนี้ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หรือข้อกำหนดแมนเคลลา ข้อ 58 ยังกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องได้รับ

อนุญาตให้สื่อสารกับครอบครัวและเพื่อนตามระยะเวลาที่เหมาะสม โดยมีการกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น ทั้งในรูปแบบการเขียนจดหมาย และการเยี่ยม

จากการตรวจสอบปรากฏว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอก กรณีสื่อสารทางจดหมาย ไม่ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อได้เฉพาะญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด ยกเว้นกรณีติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรือนจำจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อเฉพาะญาติเท่านั้น ส่วนกรณีการจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลภายนอกที่จะติดต่อกับผู้ต้องขังไว้ล่วงหน้า เรือนจำสามารถกำหนดให้ผู้ต้องขังแจ้งรายชื่อบุคคลภายนอกที่จะติดต่อกันไว้ล่วงหน้า จำนวนไม่เกิน 10 รายชื่อ ซึ่งเป็นการดำเนินการกรณีบุคคลเข้าเยี่ยมหรือติดต่อกับผู้ต้องขังในเรือนจำเท่านั้น โดยไม่มีระเบียบใดกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องแจ้งรายชื่อบุคคลที่จะสื่อสารทางจดหมายไว้ล่วงหน้า

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการคุมขังและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในแดนความมั่นคงสูงสุด และเรือนจำความมั่นคงสูงสุด พ.ศ.2561 ที่กำหนดให้เรือนจำความมั่นคงสูงสุด 5 แห่ง ได้แก่ เรือนจำกลางเขาบิน เรือนจำกลางระยอง เรือนจำกลางพิษณุโลก เรือนจำกลางคลองไผ่ และเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จัดให้ผู้ต้องขังพึงได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อบุคคลภายนอก ก็กำหนดเพียงให้เรือนจำแต่ละแห่งจัดทำฐานข้อมูลทะเบียนรายชื่อญาติเพื่อสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังผ่านจอภาพ โดยพบว่า มีเพียงเรือนจำกลางเขาบินที่มีข้อบังคับกำหนดให้ผู้ต้องขังจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่จะติดต่อทางจดหมาย เพื่อยืนยันว่าบุคคลที่จะติดต่อกับผู้ต้องขังจริง แต่จะอนุญาตให้ผู้ต้องขังเปลี่ยนแปลงรายชื่อบุคคลในบัญชีได้เดือนละ 1 ครั้ง ขณะที่เรือนจำความมั่นคงสูงสุดอีก 4 แห่ง ไม่มีข้อบังคับกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องจัดทำบัญชีรายชื่อผู้จะติดต่อทางจดหมาย และอนุญาตให้ผู้ต้องขังสื่อสารทางจดหมายกับบุคคลที่ไม่ใช่ญาติได้ แต่ต้องผ่านการตรวจสอบเนื้อหาในจดหมายตามระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องก่อน

การที่เรือนจำกลางบางขวาง ผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่ได้เป็นเรือนจำความมั่นคงสูงสุดออกข้อบังคับกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องส่งบัญชีรายชื่อผู้ที่จะติดต่อสื่อสารทางจดหมายไว้ และบุคคลดังกล่าวต้องมีความสัมพันธ์เป็นบิดา มารดา ภรรยา บุตร พี่น้องร่วมบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา และหลานของผู้ต้องขังเท่านั้น แม้ข้อบังคับดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการลักลอบสื่อสารข้อความที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายก็ตาม แต่เรือนจำกลางบางขวาง ในฐานะผู้ถูกร้องก็สามารถใช้อำนาจในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังเพื่อเนื้อความในจดหมายได้ตามกฎหมาย และหากตรวจสอบพบว่าเนื้อความในจดหมายเป็นการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย เรือนจำฯ ย่อมมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังแก้ไข ระเบียบการส่งสั่งให้ทำลาย หรือดำเนินการสอบสวนหรือส่งเรื่องฟ้องร้องดำเนินคดีได้ เพื่อป้องกันเหตุข้างต้น โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังจัดทำบัญชีรายชื่อผู้จะติดต่อสื่อสารทางจดหมายไว้ล่วงหน้า

การออกข้อบังคับของเรือนจำกลางบางขวางที่กำหนดให้ผู้ต้องขังทำบัญชีส่งรายชื่อผู้ที่จะติดต่อสื่อสารทางจดหมาย รวมทั้งกำหนดให้บุคคลนั้นต้องเป็นญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น

จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของผู้ร้องรวมถึงผู้ต้องขังรายอื่นโดยไม่จำเป็น เป็นการเพิ่มภาระและจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ไม่สอดคล้องกับระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตูกณฑ์หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องขังในสถานที่กักขัง พ.ศ. 2561 รวมทั้งข้อกำหนดแมนเดลา การกระทำของเรือนจำกลางบางขวาง ผู้ถูกร้องจึงเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2567 จึงมีข้อเสนอแนะให้เรือนจำกลางบางขวางและกรมราชทัณฑ์สั่งการเรือนจำทั่วประเทศ พิจารณาทบทวน ปรับปรุง หรือยกเลิกข้อบังคับเรือนจำที่กำหนดให้ผู้ต้องขังจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่จะติดต่อสื่อสารทางจดหมายซึ่งจำกัดเพียงญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับระดับความมั่นคงของแต่ละเรือนจำต่อไป

2. กสม. แจงกรณีตรวจสอบบริการทันตกรรมในระบบประกันสังคม ยืนยันรับฟังข้อมูลรอบด้าน ไม่พบที่อ้างว่าใช้สิทธิในโรงพยาบาลรัฐได้โดยไม่จำกัดวงเงิน ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหาทางออก

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้แถลงข่าวรายงานผลการตรวจสอบกรณีประกันสังคมกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านบริการทันตกรรมของผู้ประกันตนให้เบิกได้เฉพาะกรณีถอนฟัน อุดฟัน ขูดหินปูน และผ่าฟันคุด รวมกันทุกรายการไม่เกิน 900 บาทต่อคนต่อปี เป็นการกำหนดวงเงินการเบิกค่าบริการทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น อันเป็นการละเมิดสิทธิในสุขภาพของผู้ประกันตน ซึ่งควรได้รับสิทธิไม่ต่ำกว่าสิทธิบัตรทอง นั้น กสม. ขอชี้แจงว่า รายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวมีการรับฟัง ตรวจสอบและสอบทานข้อเท็จจริงจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานประกันสังคม (สปส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กรมบัญชีกลาง ทันตแพทยสภา สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สภากงศ์กรของผู้บริโภค ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิและองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน โดยขอยืนยันว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านบริการทันตกรรมของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมไม่เกิน 900 บาทต่อคนต่อปี เป็นการกำหนดวงเงินสิทธิประโยชน์ที่ต่ำกว่าสิทธิของผู้ถือบัตรประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือบัตรทอง ซึ่งเป็นสิทธิประโยชน์ด้านบริการสาธารณสุขขั้นต่ำที่คนไทยทุกคนได้รับ อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมการรักษาทันตกรรมอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อสุขภาพ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเอกซเรย์ ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการรักษาสุขภาพช่องปากและฟันทั้งก่อนและหลังทำหัตถการ ซึ่งแตกต่างจากประชาชนผู้มีสิทธิบัตรทองที่สามารถเบิกค่าบริการทางการแพทย์ในกรณีดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ไม่พบข้อเท็จจริงว่าผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมสามารถใช้สิทธิรักษาทันตกรรมในโรงพยาบาลของรัฐได้อย่างไม่จำกัดวงเงิน ตามที่เป็นข่าว

อย่างไรก็ดี เมื่อประเด็นดังกล่าวเป็นที่ถกเถียงในสังคม เมื่อปลายวานนี้ (8 กุมภาพันธ์ 2567) กสม. ได้ประชุมร่วมกับผู้แทน สปส. สปสช. และสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข เพื่อหารือถึงสถานการณ์ปัญหา และแนวทางแก้ไข โดยเห็นพ้องกันว่า กองทุนประกันสังคม และกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ควรกำหนดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นด้านบริการทันตกรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขระหว่างผู้รับสิทธิประโยชน์ของทั้งสองกองทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคมที่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฯ ทุกเดือน

“กสม. มีข้อเสนอแนะเบื้องต้นให้กองทุนประกันสังคม กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณสุข หารือร่วมกันถึงแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์หรือปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่จำเป็นด้านบริการทันตกรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดย กสม. พร้อมเป็นหน่วยงานกลางในการเชื่อมประสานและสนับสนุนให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้หารือร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการสุขภาพที่จำเป็นอย่างเท่าเทียมกัน และมีสิทธิเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขของรัฐที่มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน อันสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หลักกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนสากล” นางสาวสุภัทรา กล่าว

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

9 กุมภาพันธ์ 2567